

LIBURU BARRIAK

Aspaldi danik ez dautsagu liburu barriak kontutan eukiteari jaramonik egin, eta bear beste ez, baiña batzuk argitaratu izan dira azken-bolada ontan. Egoki jaku ezer-edo-ezer adieraztea idazleen pozerako be. Ona niri eskura eldu jatazan geienak.

MARKINA-XEMEIN II.- Ez dot aurkezpen bearrik. Ondo ezaguna da euskal literaturan Augustin Zubikarai, ainbat liburuen egillez esker doguna. Lentoago eskiñi euskun, izen bereaz, lenengo atea, eta orain damosku bigarrena, Markiña ta ingurutako eleiza, ermita, gizon ospetsu ta bazterrei buruz osotua. Idazti bikaiña, 352 orrialdekoa, argazki asko be askoz apaindua. Berak eta Juan Fernandez Egiguren'ek antolatua. 1991. Liburu ederra markiñaldekoentzat batez be.

Zer daukazu bertan? Saltoka aurkibidea begiraturik, ona gauza batzuk interesgarriak edozeiñentzat: Onako liburuak gogoz eta astiro irakurri eta ausnartu bear geunkez, gure ingurua zer dan eta guretikoak zer egin eben aitzu ez dagigun. Orretarako jatorkuz ainbat idazti jakintsu Zubikarai'ren eskutik. Egin daukun lana ez dautsagu iñoiz bear lez eskertuko.

Por Alava a Compostela (del paso de San Adrian al Ebro) una ruta europea. Egille, Micaela J. Portilla. 342 orrialde. Araba'ko Aldundiak argitaratua, 1991. Liburu mardul jakintsua, lengo urteetan, Europatik gure errietatik ibiliz Konpostela'ra joiazanen pausuak nundik norakoak ziran erakusten daukuzana. Egokiak onako lanak gure istoria sakondu ta errotu al izateko. Niri beti atsegin izan jat bide orreik ibilli, ikustatu eta mirestea. Izan be Gipuzkoa zearkatu, San Adrian axpea Aitzondoan igaro, lautadaz lautada Ebro zearkatu ta Miranda'n agur egitea biratzat bai arrigarri!

Joandako gizaldietan erromes ugari ebillen gure baserrietan, gabaz, eupadaka eta ez beti santu-santuak, naiz-ta gero euren paperetan idatzi euskaldunak naiko basati giñala; gutarrak, alan be, nasai-nasai gengoan gure aterpean, eta gau illunean txakur-zaunkak sortzen ebiltzanak, jakin ez zelako piztiak ziran genduzan.

Letra eta argazkiz bikain-bikain jantzia. Lan txalogarria M.J. Portilla'k eskitzen daukuna. Eskerrak baita Araba'ko Foru Aldundiari.

Olerti (1985-1986). Urte asko dira Olerti sortu nebala. Izan ditu urte ederak, eta makalak be bai, baiña aurrera darrai, urteetako esturak erdi-illik itxi bage. Gaur-egun ezta erraz olako aldizkari batek aurrera egitea laguntasun sendo barik. Olerkiak eurak makalik dagozala deritxat azken urteetan; len osasuntsu ebiltzanak, gaur moteldurik dakusguz, izotzak oritu ditun landarak lez.

Azken urtez "Eusko-lkaskuntza'ren adorez bizi jaku, esker beroak berari. Gogo ona ta sua bere lanerako, orrek ateratzen ditu gauzak aurrera, orrek utsegin ezkerro, illunak murrizten.

Urteak aurrera, eta gizasemeak zaartzen. Ainbat olerkari joan jakuz urtee-

tan, Gaztelu, Markue, Bidaguren, Muniategi... beste batzuk oso lanpetuak, olerki-girorako kemen faltaz...

OLERTI 1991. Esku artean daukat azken numero au. Poesi jatorrez, poemaz, bertsolari lanez, itzulpenez eta iritzi-zatiz betea. Goi ala bei ete jaku egaitzen? Batzuentzat ondo, beste batzuentzat ez ain ondo; arentzat erdizkako dana, onentzat ez ain txarra. Nundik eta nok begiratzen dautson; argi danak ez dira bardiñak, batzuk zuriak eta urdiak baino. Bakotxaren eskolari dagokio An eta emen beti aurkitzen utsak.

Itzulpenetan Karol Wojtyła'rena eta abar.

IPUIÑAK. Errose Bustintza, "Mañariko" k egi. a J. Kerexeta'k batu ta Gero argital-etxeak liburu panpin galantean emondako lanak. 181 orrialde marrazki politéz apainduta. 49 ipuin. Berak idatzi ta or-emengo aldizkarietan argitaratu zituanak ala bipillean daukazuz.

Sorgin eta Lamiñen gaiak dituzu ara-or, Errosek euskal jentearentzat lau ta dotore azalduak. Nik itzaurrean "Ipuin sail bikaiña, errekarre beera datorren ura balitz, berez-berez bape indartu barik irakurten dan saila".

Eta Andima Ibiñagabeitia, Elantxobe'ko euskal idazle argiak: "Trebea duzute Mañariko Errose ipuiñak idazten, gure artean garaienetakoa nik uste orain-go ontan. Ba dizu irudimena eta ba dizu batez ere biotzondoa".

Mañari, izan be, ixiltoki ezkutsua, misteriz betea, ipuiña zadortsutarako egoki-egokia dozu.

EGUBERRI. Jokin Otaegi'rena. 1989. Olerki bilduma, Ruanda'ko Niudo'n ango Arteskolako 6 garren urteko iru marrazkilariak egiñak ditula. Donostia, La Saille Elebitasunerako idazkaritzak. 120 orrialde.

Legazpi'ko umeekin irakasle, ango gaztetxoei maitez eta gomutaz eskeiñai dira, polito antolatuak, nai pentsamentuz nai euskera gozoz. Ba daki nundik dabillen. Olerkia orixe da gaur eta beti. Horazio'k alan jokatzen eban, Augusto'ren poeta zala; baita Dabid erregeak be.

Euskal olerkariak: ez saiatu bide ez-ezagunez, lenagokoen zidor ezagun miresgarritz baiño. Burutapen eder-dotore bat, biotz-zauskada berroz indarturik; orixe besterik ez dozu olerkia, edozeiñek egin daikena, baiña teknikaz.

J. Otaegi'ren **Eguberri** poesi liburu ontako asko ikasi daikegu.

AMESEN ILDOTIK. Olerki sorta. 1989. Zubiri'tar Iñakik idatzia. 127 orrialde. 63 poesi, labur geienak. Zubiri'k ba ditu lendi be poesi-liburuak, baita sariak be jaso ditu; beraz eder-bidetik dabillena dogu. Eder-zelai da ludia, asko zoritxarrez nundik dabillen be ez dakiala bertako bazterrak lorrindu.

Olerkaria poetak iruditzen dauanez, ara ta ona intzirika doan ajena dozu. Egilleak onan:

"Nora zoaz, aiane ori,
arrastiko magalean?
Nora zoaz, erosta ori
gora ta goro naiean?"

Inguruko izakiai itz-egin eta berba eragitea, noiz ez dogu eder. Zuk baratze-ra edo mendira zoazenean, zugatzai, lorai, ardiai itz egiten. Orrela ez ba dagi-

zu, etzara olerkari; edo ta ez dakizu zeure barruko sentimenak adierazten. Barnea modu askoz da erakusten.

URTIAK JOAN ZAIZKIT. Egille: E Larrinoa. Bizkaiko Foru Aldundiak urtero emoten dauan 1991'ko literatur saria jaso eban. Marrazki batzuk 99 orrialde. Ona aurkibidea: Bertso dilatatuak; Paisaia etenak; Ez zurez ez harriz; Zaldiaren anketan lau marka odol iñostak horma burrunbatsu honezkoneak?

Mamintsuak dituzu tituluak, noski. Eta irakurri zitun baten sen aundiz bota eustan: "Zuk ez dituzula ulertzen? Zeuk dozu errua; bizkortu ta gaurkotu zaitez oraingo literaturaz; barruan daroa guna, ez azalean. Eta nik: "Bizitza guztia eder arraiñetan, eta ezin dausat ezer jaso". Baiña idazleak, ez ete dogu ulertzeko idazten? Eta arek barriro: "Euskaldun barria be ba-nazu ta..."

Dana dala or dituzu Larrinoaren poesiak, igazko Aldundiaren sariketan doe politaren jabe izana. Zorionak!

IÑIGO LOIOLAKOA.- Iñaki Goikoetxea egille. Gero'k bere Kimu saillean. Bilbao, 1991. 374 orrialde. Eskintza: "Iñaki izena ipini eusten nire aita ELeuteria eta ama Guillermari, maitasun oroigarritz". Bizitza zearka ainbat irudiz da ornidua, liburua jas andiz ipiñirik.

Liburu asko atara dira gure Patroi aundiari buruz, eta orrein artean jarten Aita Goikoetxea euskal idazle langilleak biribildua be. Jose Artetxe'k iñoanez, amaseigarren fededunik, eta M. Unamuno'k beste au, Iñaki deuna dala euskal erriak emondako gizasemerik garaiena. Ondo datorkiguz, beraz, liburu ederrak.

Idazleak autor: "Ni Iñigo Loiolakoaren bizitza bera izan zan gizon eta santuaren iduri egiazkoa irakurlearen begien aurrean jartzen ahalegintzen naiz, adierazpen edo komentarioak irakurlearen baitan itziz".

Gure santuak ixetu beiz, liburu bikain au irakurriaz, euskaldun askoren biotzak. Olantxe.

Jaquin-bide. 1820'an egiña, orain Euskaltzaindiak fotokopiz argitaratua. Orrialde-zenbaki barik. Donostiko Aita Kuputxinoen biblioketan aurkitzen dan ale bakarretik jaso.

Azalpen au diño: "Jaquin-bide, Iritarautia-Españaiko-Neurgidaren, edo Constitucio-berriaren erara adrezatua-Erritarren arguidaraazeko-eta-eskola maisuen usorako-erderatic Eusquerara itzuli du-Apez Vicario On D.J.F.A. Gipuztarrac-1820 urtean".

Lan ausarta, eta batez be izkuntza zelan doan urtez-urte, pizkaka aldatuz, jakin dagigun. Aurrerantzean ba leiteke ainbestekorik ez izatea.

EUSKAL SENAREN MINTZOA. Olaizola'tar Manuel-ek egiña eta Euske-razaintzak argitara emana. Irar-lanak I.G. Valverde, S.A. Guztiz 70 poema ditu bertso liburu onek.

Azken orduko olerkari onek, zentzun ez exkasez, eguneroko gauza xumeak damoskuz bere lanetan. Horazio'k sarri egin oi zuanez. Gurean Lizardi'k erabili euskun gaitasunik ez ba darabil be, atsegingarri jakuzan lanak dira sentimenez eta biotzondoz polito osotuak Zumaiaatarra lez, ango kontu ta ipuiñak eder, bakoitzak bere erria, oitura ta gizasemeak aupatzea txalogarri da-ta.

Oraintsu beste mundurako agur egin euskun Gaztañaga'tar Jesus'ek liburu oneri jarritako itz aurrean, ots, onetxek erritar poetak, naiz atzerrian naiz gurean irakurriagoak dirala, punterengo olerkariak diranen lanak baiño. Urte batzuk dirala nik Madrid'eko izparringi batek ekazan Europa'ko olerkari zar eta gazte askoren lanak irakurri oi nebazan, olerkari barrien artean ain zuzen be, ze joera ebillen jakian naian noski; lau-lauak ziran geienak.

Guk bertsolaritza daukagu eredu legez; pentsamentu bipil, zorrotz eta biotz eragin beraz. Ez gaitezen joan, beraz, lan be iñoiz esan nebanez Ganges alde-ra obeagoren billa. Azter bai bakotxak bere barne-leza, eta ortik jagiko euskal literatur kimu jori, eder biziak.

Azken itz bezela: egilleak ba-daki zer dan bertsogintza; ez dau egundo be utsik egiten, ez azkenean, ez norkeran.

APOSTOLUEN ETA MARTIRIEN DENBORAKO ELIZA. (30 garren urte-tik 323 garren urtera). Latiegi tar Bixente. Acedo, Nabarra. 1991. 356 orrialde.

Latiegi euskal idazle gotorrak, Eleiz-Edestiari ekiñez damoskun azken liburu-a. Besteak lez mardula eta sakona. Aurreko laurak, argitaratuak, oneik dituzu: "San Iñazoren denporako Eliza", 1447 urtetik 1623'garrenurteraiñokoa; "Denbora berrietako Eliza", 1623'tik 1814ra; "Demokraziaren denporako Eliza", 1814'tik 1914'ra, eta "Gure Denpora auetako Eliza, 1914'tik, edo Lenengo-Gudua asi zanetik 1978'an Jon Paul il zan arte.

Au barriz, eskuetan daukazuna, aurreko laurak lez, Eleiz-edesti zaleak nasai txalotuko dabena. Merezi dabenari zor jakoz txaloak.

Aita Onaindia